

Vuoden alussa voimaan tulleet yhteisalue lain, kalastuslain ja kiinteistönmuodostuslain muutokset järkeistävät ja yksinkertaistavat yhteisten vesialueiden hallintoa ja parantavat yksittäisten osakkaiden oikeusturvaa. Lainsäädännöstä aikaisemmin puuttunut yhteisten alueiden yhdistäminen tuli myöskin mahdolliseksi.

YHTEISTEN ALUEIDEN

Pekka Vilksa

Yhteisiä alueita on maassamme noin 48 000. Maa-alueita on 27 100, vesialueita 20 800 ja yhteismetsiä 218. Yhteisten alueiden osakaskiinteistöjen määrä vaihtelee kahdesta yli 12 000:een (Kuusamon jakokunnan yhteiset vesialueet). Yhteisten alueiden hallinnosta ja käytöstä säädetään yhteisalue laissa. Se on luonteeltaan yleislaki. Jos alueiden käytöstä tai hallinnosta on erityissäännöksiä, kuten yhteismetsien osalta yhteismetsä laissa, niitä sovelletaan.

Taustaksi osakaskunnista ja kalastuskunnista

Laki eräistä yhteisistä alueista ja niihin verrattavista etuuksista tuli voimaan vuonna 1940. Se oli ensimmäinen yh-

teisten alueiden päätöksentekoa ja hallintoa käsittelevä säännöstö. Lain voimassaoloajalta (v. 1940 – 1989) ei järjestäytyneistä osakaskunnista ole julkisen viranomaisen pitämää yhtenäistä hake mistoa. Joissakin maanmittaustoimistoissa on pidetty luetteloa ”vanhoista jakokunnista” ja niistä on ollut käytännön työssä paljon hyötyä.

Tämän vuoden alusta muutetun yhteisalue lain mukaan alettiin toimia 1989. Yhteisen alueen osakkaat muodostivat osakaskunnan, jonka tehtävänä oli huolehtia yhteisen alueen asioiden hoidosta ja hallinnosta. Laki ei määrännyt osakaskuntaa järjestäytymään. Hallintonsa järjestäneitä yhteisten maa- ja vesialueiden osakaskuntia lienee Suomessa kaikkiaan 1 000–1 200. Tiedot osakas-

KUVA: ANTERO AALTONEN

ta-alaltaan pienet ja osakasmäärältään sekä arvoltaan vähämerkitykselliset yhteiset alueet voivat toimia edelleen järjestäytymättöminä. Osakaskunnan toiminnasta vastaa kaikilta osin *osakaskunnan kokous*. Järjestäytymättömällä osakaskunnalla ei ole toimeenpanevaa elintä, mutta sen on mahdollista valita asiamies huolehtimaan päätösten toimeenpanosta. Nyt kumotussa kalastuslain 49 pykälässä mainittu toimitsijamies voi jatkaa entisin valtuuksin. Toimitsijamies on valittu hoitamaan kalastuskunnalle kuuluvia asioita silloin, kun kalastuskunta on vapautettu järjestäytymisestä kalaveden vähäisen merkityksen tai muun syyn takia.

Yhteisillä *maa-alueilla* jatkuu hallinto ennallaan. Järjestäytyneet osakaskunnat jatkavat toimintaansa kuten ennenkin ja tarvittaessa tarkistavat sääntönsä yhteisäläin mukaiseksi.

Jos yhteisellä *vesialueella* on ollut järjestäytynyt kalastuskunta mutta ei osakaskuntaa, kalastuskunta jatkaa toimintaansa yhteisäläin tarkoitettuna järjestäytyneenä osakaskuntana sääntöjensä mukaisesti, kunnes sen säännöt on tarkistettu yhteisäläin säännösten mukaisiksi. Jos säännöt ovat ristiriidassa yhteisäläin kanssa, noudatetaan kuitenkin yhteisäläin. Sääntöjen tarkistaminen tapahtuu juohevasti normaalien vuosikokousten yhteydessä. Tämä muutos osoittautunee tulevaisuudessa tärkeimmäksi, sillä sen avulla lähes kaikki tärkeimmät yhteiset vesialueet tulivat järjestäytyneen hallinnon piiriin.

Jos yhteisellä vesialueella on ollut jär-

HALLINTO UUDISTUU

kunnista vuodesta 1989 lähtien löytyvät työvoima- ja elinkeinokeskuksesta.

Kalastuskuntien järjestäytyminen tuli pakolliseksi jo vuoden 1951 kalastuslaissa. Tällä hetkellä järjestäytyneitä kalastuskuntia on yli 5 000 ja järjestäytymisestä vapautettuja yli 1 200 ja niiden osuus on yli 90 prosenttia yhteisten vesialueiden pinta-alasta. Luettelo järjestäytyneistä sekä vapautetuista kalastuskunnista löytyy työvoima- ja elinkeinokeskuksen kalatalousyksiköstä.

Yhteisen vesialueen osakaskokousten omistajat ovat olleet osakkaina sekä yhteisäläin mukaisessa osakaskunnassa että kalastuslain mukaisessa kalastuskunnassa. Samat osakkaat joutuivat soveltamaan samaa yhteistä vesialuetta koskevaan hallintoon ja päätök-

sentekoon siis kahta eri lakia sen mukaan, onko kysymys kalastuksesta vai muusta yhteistä vesialuetta koskevasta asiasta. Säännösten erilaisuudesta johtuen osakkaiden oli noudatettava erilaisia menettelytapoja saman alueen osalta, mikä vaikeutti asioiden hoitamista.

Yhteisten alueiden hallinto vuoden 2001 alussa

Yhteisen alueen osakkaiden muodostama osakaskunta voi olla joko järjestäytynyt tai järjestäytymätön. Järjestäytyminen tarkoittaa sääntöjen hyväksymistä osakaskunnan toiminnan pohjaksi ja vakinaisten toimielinten valitsemista. Lain muutokset eivät edelleenkään sisällä määräystä pakkojärjestäytymisestä. Pin-

jestäytynyt kalastuskunta sekä järjestäytynyt osakaskunta, osakaskunnan säännöt lakkaavat olemasta voimassa ja kalastuskunta jatkaa toimintaansa yhteisäläin tarkoitettuna järjestäytyneenä osakaskuntana voimassa olevien sääntöjensä mukaisesti, kunnes sen säännöt on tarkistettu. Jos kalastuskunnilla on varoja tai velkoja, ne katsotaan yhteisen vesialueen osakaskunnan varoiksi ja veloiksi. Kalastuskunnan johtokunta jatkaa yhteisen vesialueen osakaskunnan hoitokuntana, kunnes osakaskunnan kokouksessa valitaan kaikki uudet hoitokunnan jäsenet. Tässä tapauksessa edellisen toimintavuoden tilien tarkastamiseen on suositeltu menettelyä, jossa kalastuskunnan ja osakaskunnan aikaisemmin valitsevat tilintarkastajat suorittavat tehtävänsä ja

antavat kertomuksensa 1.1.2001 aloittavalle osakaskunnalle, jonka kokouksessa myönnetään vastuuvapaus sekä kalastuskunnan toimihenkilöille vuoden 2000 toiminnasta.

Koskitiloille erityisen etuuden osakaskunta

Koskitilojen poikkeavia omistussuhteita on myös muistettu yhteisalueain muutoksessa. Jos koskitilan alueella on omistajan ohella myös muilla kalastusoikeus, he muodostavat yhdessä omistajan tai omistajien kanssa erityisen etuuden osakaskunnan. Siinä osakkuudet määräytyvät kunkin kalastusoikeuden mukaan.

Osakaskunnan kokous

Yhteisalueissa on muutettu osakaskunnan kokouksen äänioikeutta koskevia säännöksiä. Osakkaalla on osuuttaan vastaava äänioikeus. Kokouksessa on laadittava äänestysluettelo, johon merkitään läsnä olevat osakkaat, heidän omistamansa kiinteistöt ja kiinteistöjen osuuk-sien suuruus. Kukaan ei saa äänestää enemmällä kuin 30 prosentilla kokouksessa läsnä olevien yhteenlasketusta äänimäärästä aikaisemmin viiden prosentin sijaan. Kalastuslaissa äänileikkuri oli 50 prosentissa. Säännöissä voidaan äänioikeutta laajentaa, mutta ei supistaa. 30 prosentin leikkuria on perusteltu sillä, että tärkeitä päätöksiä tehtäessä tarvitaan aina vähintään kolme osakasta asiaa kannattamaan 2/3 enemmistöä varten. Puheenjohtajaa valittaessa ja jos osanottajat yksimielisesti sopivat, voidaan myös muut päätökset tehdä kokoukskohtaisesti henkilö ja ääni -periaatteella.

Osakaskunnan kokouksen käsitellessä tärkeitä asioita, kuten yhteisen alueen tai sen osan myymistä tai vuokraamista viittä vuotta pitemmäksi ajaksi, yhteisen alueen käyttötarkoituksen pysyvää muuttamista tai sääntöjen muuttamista, yhteisten alueiden yhdistämistä koskevan sopimuksen hyväksymistä, pyydysyksikkö-

Yhteisten vesialueiden yhdistämisessä välirajat poistuvat.

HAUKINIEMEN OSAKASKUNNAN MUODOSTAMINEN					
Yhteisen alueen tunnus	Osakaskunta	Osakkaita kpl	Pinta-ala ha	Vesialueen arvo, mk	Uudet osuusluvut
740-876-36-1	ent. Loikkala	66	751,0	412 100	0,624016
740-507-876-3	Muhola	19	257,0	153 700	0,232738
740-507-876-4	Sairala	41	164,5	80 300	0,121593
740-511-876-6	Matinmäki	13	35,8	14 300	0,021654
740-876-37-1	Haukieniemi	139	1 208,3	660 400	1,000000

Uusi osakasluettelo laaditaan yhdistettävien alueiden arvojen mukaisessa suhteessa.

jen jakamista vesialueosuuksista poikkeavalla tavalla tai kalastuskunnan tehtävien siirtämistä kalastusalueen suorittavaksi, päätöksen tekemiseen vaaditaan, että sitä kannattaa kaksi kolmannelta äänestykseen osaa ottaneiden yhteisestä äänimäärästä ja yksi kolmannes äänestäneistä osakkaista.

Yhteisiä alueita voi nyt yhdistää

Vesialueiden pirstoutuneisuutta korjaamaan on kiinteistönmuodostamislakiin lisätty säännökset kiinteistöön kuuluvan alueen liittämistä yhteiseen alueeseen osuutta vastaan sekä yhteisten alueiden yhdistämisestä. Yhdistämismenettelyä on kehitetty Savonlinnan ympäristössä suoritetuissa vesitilusjärjestelytoimituksissa. Kartassa on kuvattu Haukieniemen osakaskunnan muodostaminen Savonlinnan kaupunkiin. Neljästä erikokoisesta vesialueesta on tehty yksi 1 200 hehtaarin kiinteistöyksikkö. Uusi osakasluettelo on muodostettu laajempaan yhtei-

seen alueeseen luovutettujen vesialueiden arvojen mukaisessa suhteessa, kuten taulukosta käy ilmi. Tilojen keskinäiset osuudet lasketaan alkuperäisten osakaskuntien osuuslukujen mukaisessa suhteessa ja näin ne säilyvät keskenään muuttumattomina. Suurten osakaskuntien myönteinen suhtautuminen on muodostunut yhdistämisiä käsiteltäessä ratkaisevaksi. Toki toimituksissa on tehty pinta-alaltaan vaatimattomienkin alueiden yhdistämisiä, jolloin on pieniä lampia ja järviä saatu saman kiinteistöyksikön piiriin.

Yhdistämisen jälkeen rajat vähenevät, kalastus, kalastuksen järjestely ja valvonta helpottuvat, hallinto ja hallintokulut pienenevät. Aikaisemmin jär-

jestäytymättömät ja toimimattomat alueet tulevat mukaan kalastusalueiden toimintaan ja osakaskunnan painoarvo vesistön käyttöä koskevilla suunnitelmissa kasvaa. Osakaskunnan järjestäytyessä tai hoitokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaihtuessa on tiedot heidän osoitteistaan lähetettävä sekä maanmittaustoimistolle että työvoima- ja elinkeinokeskukselle. Jatkossa osakaskuntien järjestäytymis- ja toimihenkilötiedot löytyvät myös kiinteistörekistereistä.

Kirjoittaja on yli-insinööri Etelä-Savon maanmittaustoimistossa ja työskentelee vesitilusjärjestelyjen parissa valmistellen tutkimusta yhteisten vesialueiden yhdistämisestä. Sähköposti: pekka.vilksa@nls.fi.